

al XIII) i per tant *fagot* deu ser postverbal. Una procedència italiana dialectal, a base de la mateixa idea, no estaria exclosa, puix que en italià *fasciare* no solament té les accs. derivades de *fascia* sinó que també n'ha tingut de *fascio* (cf. *fasciatello* «piccolo fascio», S. XIV, i el dial. *affasciare* i *fasciare* «affastellare»).

DERIV.: *Fagotista*.

FAI, 'espècie de teixit' (BDC IV, 102; *AlcM*), del fr. *faïlle* id., d'origen incert. □ 1.ª doc.: Lab. 1864.

Veg. DCEC (FALLA i *faya*). «La bigarrada multitud de dominós, que si n'hi havia de llogats, alguns se'n veia de *fai* i de setí, grocs i blaus i vermells i de tots colors», Coromines (*Pigmalió*, cap. 15, p. 204).

Fai és abusiu definir-lo com a 'cascada, salt d'aigua', com si fos un mot existent (*AlcM*): els qui han dit això es basen exclusivament en un nom de lloc únic interpretat arbitràriament a base d'una fantàstica etimologia germànica (angl. *falls* 'cascada' de *fall* 'caure'): probablement el *Fai* de Sant Miquel del Fai és de la família de *falla* 'penya-segat en una cinglera', com ho mostra ja el fet que LL doble germànica no podia donar *yl* (> -i) sinó -l. Veg. *fall*, s. v. FALLIR.

Faiança pres del fr. *faïence* id. [fi S. XVI], primer dita *vaiselle de Faïance*, forma del nom de la ciutat italiana de Faenza, des d'on aquesta varietat de pisa o majòlica s'importava a França. □ 1.ª doc.: *DOrt.*, 1917.

Faica i *faico* termes argòtics (BDC VII, 34; *AlcM*) potser en relació amb els cast. JAIQUE (DCEC 'espècie de catrecòlica o manta que abruga molt') i *jaque* 'valentàs, rufià' (DCEC II, 1034b15ss.).

Faiçó, V. *fer* Faieta, V. *falla* i

FAIG, de l'adjectiu ll. FAGEUS, -A, -UM, derivat del ll. clàssic FAGUS id., que en llatí vulgar substituï generalment el nom substantiu d'aquest arbre en llatí clàssic. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, *VidesR*.

On ja trobem el nom de la fruiteta del faig i el de l'arbre mateix: «per edificar lo monestir de Claresvals --- sent Bernat --- con él estegüés aquí en gran paubretat e defalissen mençats, els mençaven de la *faïa* --- avia après pensan entre si, per los camps e per los erms, Déus pregan, ayxí que no ac altres ma[s]estres sinó roures e *fags*» (f° 178r2, i cf. nota 6). «Un *fag*, qui molt estech bel», Reixac (*Questa*, 52.11). «*Faig*: *fagus*», OPou (*ThPu.*, 53).

En les llengües romàniques el nom de l'arbre FAGUS apareix substituït, molt extensament, per les formes de l'adjectiu *fagëus*, *fagea*, *fageum*, ja documentat en Plini, i que s'aplicava a la fusta del faig, als boscos de faigs; als objectes de cultura muntanyenca fets de faig; en particular eren freqüents combinacions com *materia fagea* o *lignum fageum*, aplicades a la fusta; i no és estrany que tendissin a superposar-se al nom de l'arbre mateix, tenint en compte que la construcció amb fusta

de faig havia estat molt usada, per la solidesa, i alhora lleugeresa gran d'aquesta fusta;¹ després, sobreentent-se el substantiu, es digueren *fageum* o *fagea*, substantivats, com a nom de la fusta, i això tendí a envair el paper del nom de l'arbre en una gran part de la Romània: FAGEUM quedà en català, gran part de l'aragonès i la majoria del domini d'Oc, on *faig* té força més extensió que *faja*, mentre que aquest femení ha quedat en el cast. *haya* i port. *faia*. A l'altra vessant pirinenc llgd. *fâc* i gascó *hai* s'estenen des de les Corberes i l'Arieja fins a les Landes i la ratlla del Bearn (Rohlf, *Le Gc.*, § 181).

En català la forma *fâc* arriba fins als Pirineus, i en particular ho tinc anotat així fins al Capcir, el Cadí i Andorra; en el Pallars, Jussà i Sobirà, l'evolució fonètica condueix a *fâi*, que és la forma que tinc anotada no sols de les altes valls (des d'Àreu de Vall Ferrera, 1933, fins a Boí) sinó també de les muntanyes de la Conca (*fâi*, pl. *fâix*, a Gulp, 1957). Més a l'O., però, apareix conservat el nom llatí clàssic FAGUS, que també sobrevisqué en antics textos dialectals castellans (*fau* > *fo* > *ho* plural *hoves*, etc.) i occitans.

Català *fau*, des de la Ribagorçana, a la Vall de Baravés (Krüger, VKR IX, 35; Griera, BDC VI), i així ho sento també a Bono, Castanesa i Bonansa («La Selva és un bosc de *fâus*», 1957), així com a l'Alt Isàvena (Serradui, 1957; Calvera, Krüger, *Hochpyr. A.*, I, 48) i a tota la Vall de Benasc (Vila, Gavàs, 1965). Així segueix per les valls aragoneses, on ho anotem així Krüger i jo a Viu de Campo, Gistau, Torla, a Linàs de Broto i a Echo (1966); i segueix en la variant *fâbo* a Vió, Fanlo (Krüger, l. c.), Escuaïn, Panticosa, Vall de Tena (Orós, Lanuza), Jaca i Canfranc; mentre que Ansó (on hi ha les fagedes més grans de tot el Pirineu) reapareix una forma germana de la nostra: *fâyo* (1966). La zona de supervivència de FAGUS es prolonga més enllà del Pirineu, en el bearn. *hau* (que ja trobem en el *Cart. d'Ossau* en la fase *fau*, en docs. de 1456 i 1472, pp. 256, 354), i més al Nord *fâu* també en el Carcí (Lescale) i el Llemosí (Béronie-V.).

DERIV.: *Faja* és el nom més estès en català de la fruiteta del faig, que ja hem vist documentat en les *VidesR* (supra). És abreujament de BACA FAGEA. La importància de la faja ha estat sempre considerable en la vida muntanyenca, perquè no solament se n'atipen moltes salvatgines (segurament la fagina, en tot cas l'esquirol, com em certifiquen a la Parròquia de Ripoll, 1953), sinó que hi crien animals domèstics, en particular el porc, del qual gràcies a això es pot fer recria intensa a Ansó, en el Montseny, etc.: a Fogars de Montclús em contaven (1935) que feien pujar grossos ramats de porcs a Santa Fe «per menjar la *fâž*».

Hi ha homonímia entre això i SILVA FAGEA 'fageda', que ha de ser l'ètimon de bastants noms de lloc *Faja* i *Fages*. Un doc. ross. de 1372 enumera «--- arbres de pi, d'avet o de *faga*» (*InvLC*), on deu haver-hi metonímia d'una mena o d'una altra, segons l'autor pensi més en un producte o l'altre: la fusta (representada pel bosc, SILVA FAGEA), o el fruitet que li serveix per als animals, i així la faja se li superposa al faig; Virgili